

JÄMSÄN KIRKKO

Historiaa:

Jämsä mainitaan pitäjänä jo eräässä rajankäyntiasiakirjassa vuonna 1417. Asutushistoriallisesti Jämsä on rautakautinen pitäjä, mutta seurakunnan historian alkujuuret ulottuvat tutkitun lähdeaineiston perusteella 1400-luvulle.

Kristinusko vakiintui Hämeessä 1200-luvun ensimmäisellä puoliskolla, vaikka pakanuuden ajan uskomukset säilyivätkin vielä pitkään ihmisten ajatuksissa.

Jämsän seurakunta mainitaan itsenäisenä seurakuntana jo v. 1442. Sitä aikaisemmin se kuului Sysmän seurakuntaan."Kun Jämsässä ei ollut omaa pappia, tuli pappi Sysmästä kerran kuukaudessa pitämään kirkonmenoja Jämsään ja toimittamaan seurakunnallisia toimituksia".

Väkimäärän kasvaessa ja kristinuskon levitessä Jämsä suurine alueineen erosi Sysmästä ja sai oman hengellisen hallintonsa. Oma kirkkoherra Jämsällä oli ainakin jo v. 1497.

Joten v. 1992 vietettiin kirkon 550-vuotisjuhlia.

Jämsän seurakunnan historian osalta eräs mielenkiintoisimmista tietolähteistä on kirkkoherra Carl Östbergin muistiinpanot. Hän toimi Jämsän seurakunnan kirkkoherrana vuosina 1755-75. Hänen tietojensa mukaan Jämsän ensimmäiset asukkaat ovat olleet kierteleviä henkilöitä, jotka ovat puuhanneet enemmän metsästyksen kuin maanviljelyksen parissa. Lisäksi Östberg arveli heitä olleen melkoisen paljon.

Jämsä kuului aluksi maamme ainoaan, Turun hiippakuntaan. Vuodesta 1554 Jämsän seurakunta liitettiin kuitenkin itäiseen eli Viipurin hiippakuntaan. Vuosina 1629-48 seurakunta kuului jälleen lyhyen aikaa Turun piispalliseen yhteyteen, kunnes se palautettiin Viipurin hiippakunnan yhteyteen. Sittemmin Jämsän seurakunta liitettiin uuteen Porvoon hiippakuntaan v. 1722. Vuodesta 1923 se on kuulunut Tampereen hiippakuntaan.

Kirkolla oli aina 1860-luvulle asti tärkeitä yhteiskunnallisia velvollisuuksia, kuten kansanopetus sekä sosiaalihuolto. Sosiaalihuoltoa varten kerättiin varoja esimerkiksi kantamalla jumalanpalveluksissa kolehtia ja pystyttämällä kirkon edustalle vaivaisukkoja tai yksinkertaisia vaivaistukkeja, joihin kirkossakävijät saattoivat pudottaa almunsa. *Kirkkomuseossa nähtävänä vaivaistukki.*

Yhtenäiskulttuurin aikaa, jota kesti aina teollistumiseen ja kaupungistumiseen asti 1800-luvun loppupuolelle, leimasi kirkollisen ja maallisen hallinnon kiinteä yhteys. Kirkko piti yllä yhteiskunnallista järjestystä ja sillä oli valta rangaista jäseniän rikkomuksista esimerkiksi istuttamalla rangaistavaa jalkapuussa. Sitä ankarampi rankaisuväline oli mustapenkki, joka sijoitettiin kirkon keskelle rankaisutilanteessa. Siihen joutuneen tuli aina tehdä julkinen ripittäytyminen. *Kirkkomuseossa on nähtävänä mustapenkki.*

Aikojen kuluessa on Jämsän seurakunnasta itsenäistynyt useita seurakuntia. Korpilahti v. 1861, Petäjävesi v. 1867 sekä nyt viimeksi Jämsänkoski ja Koskenpää, kumpikin v. 1925.

Väkiluku

Jämsän seurakunnan väkiluku on vaihdellut. Ennen v. 1925 srk.jakoa se oli 14.335. Srk.jaon jälkeen 9.259. Sotien jälkeen seurakuntaan siirtyneet karjalaiset nostivat väkilukua n. 2000 hengellä.
Vuoden 2000 väkiluku oli 11.281.
Jämsän-Kuoreveden seurakuntayhtymän väkiluku oli n. 13.500 henkeä.

Nykyinen Jämsän seurakunta muodostui v. 2009 alusta kun siihen liittyi Jämsänkosken ja Koskenpään seurakunnat sekä Jämsän-Kuoreveden seurakuntayhtymän purkauduttua Kuoreveden seurakunta ja siihen v. 2007 alusta liittynyt osa Längelmäen seurakuntaa. Seurakuntaan muodostui kolme alueseurakunta (Jämsä, Jämsänkoski ja Kuorevesi) sekä kaksi kirkkopiiriä: Koskenpään kirkkopiiri ja Längelmäen kirkkopiiri.
Alueseurakunnista on sittemmin luovuttu.
Nykyinen Jämsän seurakunnan väkiluku on n. 13.100 (v. 2025).

JÄMSÄN KIRKOT

Vanhat kirkot

Erään tiedon mukaan Jämsän ensimmäinen kirkko lienee keskiajalta ja on sijainnut joen töyräällä, pappilan entisen riihirakennuksen eteläpään kohdalla.
Kolmen ensimmäisen kirkon rakennusajoista ei ole säilynyt tietoja. Jämsän kirkkojen varhaisajoista tiedetään ainakin, että kirkkoherra Kristoffer Florinus antoi hävittää kolmannen kirkon uskonpuhdistuksen jälkeen. Kirkkoherra katsoi sen muistuttavan liiaksi katolisuuden aikaa messualttareineen ja vertauskuvineen.

Jämsän neljännen kirkon vaiheista on jo tietoa. Sen rakennustyöt aloitettiin v. 1682 ja se on nähtävästi valmistunut kahta vuotta myöhemmin. Tässä kirkossa on todennäköisesti ollut korkea torni alusta saakka. Ajan mukaisesti huonetta somistivat lasiakkunat, jotka olivat aateliston ja herrasväen lahjoittamia. Esimerkiksi itäseinällä oli kaksi Vitikkalan akkunaa, joissa oli tilan Taube-suvun vaakunat.

Kirkko oli puhdasoppisuuden mukaisesti ristikirkko. Kirkon interiöörissä painopiste siirtyi alttarilta saarnastuoliin, joka sijainnillaan ja koollaan oli hallitseva elementti kirkossa. Tuon vanhan Jämsän kirkon saarnastuoli oli barokkityylinen ja sen oli valmistanut nikkari nimeltä Esko. Saarnastuolin tumman ja lämpimänsävyisen maalauksen kustansi seurakunnan kirkkoherra

Gustaf Starck puolisonsa Anna Serlachin kanssa, muistotaulu tästä kiinnitettiin saarnastuoliin.
Kirkkomuseossa on nähtävänä osa tätä nikkari-Eskon valmistamaa saarnastuolia ja muistotaulu

Lehterit tähän kirkkoon rakennettiin vasta v. 1762 ja siitä vuoden kuluttua alettiin kirkossa noudattamaan vasta penkkijakoa seurakunnan kesken.

Koska seurakunta oli laaja ja kirkko pieni, havaittiin tuo vanha puukirkko väestön kasvaessa liian pieneksi. Jo v. 1780 pitäjäkokous keskusteli kirkon tilanpuutteesta. Siellä oli istumatilaa vain 426 sanan kuulijalle ja lehterillekään ei mahtunut kuin 168 Herran palvelijaa. Rovasti Heurlin otti uuden kirkon rakentamisasian ponnekkaasti esille vuonna 1799.

Tämän Jämsän viidennen kirkon, uuden kirkon rakennustöihin päästiin vasta 1823. Tämä Engelin suunnittelema iso ristikirkko vihittiin 19.12.1824. Siinä oli 186 penkkiä, jotka toivat istumatilaa 1674 sanankuulijalle. Lehterille mahtui lähes 200 ja kun käytäville jäi satoja seisomapaikkoja, mahtui Jämsän vanhaan kirkkoon varmastikin parituhatta henkeä.
Kirkkomuseossa on tauluja, joissa kirkko ympäristöineen näkyy .

Kirkkoa korjattiin ja maalattiin useaan eri kertaan. Viimeksi kirkkoa korjattiin vuosina 1921 ja 1922. Silloin se sisustettiin perinpohjaisesti sekä somistettiin kauniilla maalauksilla. Ulkoapäin vanha kirkko oli väriltään vaaleanpunainen.

Jämsän vanhassa kirkossa arkkitehti Kauno S. Kallio ja taiteilija Urho Lehtinen työskentelivät ensimmäisen kerran yhdessä, jolloin taiteilija sommitteli lopulliseen muotoonsa ja toteutti arkkitehdin suunnittelemat koristeelliset yksityiskohdat. Kirkko maalattiin sisältä vaaleaksi: seinät kellertäviksi ja katto sinertäväksi. Kupoliin ja holveihin tehtiin koristemaalauksia ja alttarikehyksen listoihin kultauksia. Väreinä olivat lähinnä punertava, vihertävät ja sinertävät sävyt.

Vanha kellotapuli palveli sen sijaan vielä pitkään kirkon vastakkaisella puolella ennen kuin nykyinen, vuonna 1857 rakennettu tapuli valmistui. Urut Vanhan Jämsän suurkirkko sai vuonna 1872.

Jämsän vanhaa kirkkoa kuvataan mm. näin:
"Kirkon pääovi oli kellotapuliin päin ja ovenpielessä porstuassa oli jalkapuu ja mustapenkki. Oikeanpuoleinen sivuovi oli miesten ovi ja miehet istuivatkin kirkon oikealla puolella, naiset vastaavasti vasemmalla puolella".

Kirkon penkit olivat lukossa, koska jokaisella talollisella oli oma penkkinsä. Jos talosta ei ollut ketään kirkossa, ei siihen saaneet toisetkaan mennä. Köyhemmät saivat seistä, mutta joku oli joskus niin rohkea, että meni penkkien yli tyhjään penkkiin istumaan.

Kirkonmenot kestivät joka sunnuntai nelisen tuntia. Jos aikoi mennä ehtoolliselle, silloin ei kotona syöty mitään ruokaa aamulla. Monia pyörtyikin sitten päivällä kirkossa. Naisilla oli

nenäliinoissa kamfertintipoilla kasteltuja sokeripaloja, joita sitten ottivat pyörtymisen välttämiseksi.

Naisen kirkkopuku oli väriltään musta. Musta kihlasilkkiliina oli ehtoolliselle menijällä. Paastoaikaan oli erityisen tarkkaa, ettei käyttänyt kirkossa räikeän värisiä vaatteita. Kun kirkossa mainittiin Jeesuksen nimi, niin naiset niiasivat joka kerran ja miehet kumarsivat.

Iso puinen kirkko alkoi viime vuosisadan lopulla olla sekä pappien että seurakuntalaisten päänvaivana. Erityisesti paloturvallisuus ja lämmitysongelmat huolettivat kirkkokansan mieliä. Lisäksi puukirkko rapistui pahaan kuntoon, joten se ei ollut mikään mairitteleva "matkailutäky" 1900 luvun alussa.

Vanhan kirkon 100-vuotisjuhla

Kirkon 100-vuotisjuhlien lähestyessä Vanhan Jämsän suurkirkko päätettiin kuitenkin restauroida sen alkuperäisasua kunnioittaen. Restaurointityö onnistui todella hyvin. Samalla kertaa kirkko sai mahtavat, 32 -ääniset urut, joiden pillistö leveällä lehterillä toi juhlavaa tuntua jumalapalvelusmenoihin.

Kirkon rakennuslautakunta oli jo ensimmäiset korjausluonnokset nähtyään sitä mieltä, että Jämsän uudistettu kirkko "aistikkuudessaan ja juhlallisuudessaan on asetettava ensimmäisten rinnalle Suomen maalaiskirkkojen joukkoon". Mm. Maaseudun Sanomat kirjoitti 18.8.121 että "kirkko on rakennettu empiretyylin vivahtaen vaatimattomasti Helsingin Nikolainkirkkoon, joka myös on Engelin käsialaa. Sekä korjaus- että koristelutöissä on pyritty noudattamaan samaa tyyliä ja onnistuttukin niin, että kirkon sisäosa nyt vaikuttaa tyylillisesti hyvin yhtenäiseltä ja tunnelmallisesti juhlavalta".

Kirkon 100-vuotisjuhlia vietettiin 5.-6.6.1924. Juhlajumalanpalveluksessa saarnasi piispa Jaakko Gummerus. Myös pääministeri Lauri Ingman kunnioitti juhlaa pitämällä kirkossa puheen.

Kohtalokas tulipalo

Mutta jo seuraavana keväänä 24.5.1925 sunnuntaina n. klo 16.00 iltapäivällä eräät ihmiset Seppolassa huomasivat savun nousevan kirkon katosta, sakastin puoleisesta päästä. Vaikka kirkonvartija oli jumalanpalveluksen päätyttyä tarkistanut kaikkien lämmitettyjen uunien kohdat ei hän ollut huomannut mitään epäilyttävää. Tulen arvellaan päässeen irti savutorvesta lentäneestä kipinästä. Tuli levisi nopeasti sillä oli ollut pitkään satamatonta ja rakennus oli kuiva. Sammutusväkeä kertyi paikalle nopeasti. Kirkosta saatiin pelastetuksi paljon arvokasta tavaraa.

Paljon saatiin pelastettua

Alttaritaulu saatiin pelastettua kun se leikattiin puukolla irti kehyksistään. Saarnastuolin päällä ollut ristiinnaulittua esittävä puinen veistos, joka oli ollut jo tätä edellisessä kirkossa. Se on peräisin keskiajalta jostakin Keski-Euroopan maasta. Perimätiedon mukaan jämsäläiset sotilaat palatessaan 30-vuotisesta sodasta toivat sen tullessaan ja lahjoittivat Jämsän kirkkoon. Myöskin osa kattokruunuista saatiin myös pelastettua, samoin messukasukoita ja ehtoolliskalusto. Museosta saatiin melkein kaikki pelastetuksi mm. Jämsän ensimmäistä kirkkoa esittäviä lasimaalauksia.

Uruista voitiin pelastaa ainoastaan kirjalauta ja urkurin istuin. Useat esineet olivat jopa hengenvaarallisia pelastaakin sillä katosta putoili palavia lautoja ja kekäleitä alas.

Palopaikalla järjestettiin kaikki ihmiset vesiketjuun tai paloruiskuja painamaan. Vesi tuli Jämsänjoesta ja Jaatilanjärvestä siten, että ihmiset järjestettiin ketjuun ja sangot kulkivat kädestä käteen.

Tuli eteni kaikesta huolimatta nopeasti ja kirkon torni peittyi ensimmäisenä sakean savun peittoon. Kohta torni oli jo ilmiliekeissä ja kannatinhirret paloivat poikki toinen toisensa perään. Torni kallistui hieman kellotapuliin päin ja putosi kirkkoon täyttäen se kokonaan tulella. ikkunanruudut joko särkyivät tai sulivat kuumuudesta. Tulen levittyä kaikkialle ei sammutusta enää yritettykään jatkaa, vaan ryhdyttiin suojaamaan kirkon ympärillä olevia rakennuksia.

Tärkeimmäksi tuli pappilan rakennusten, tapulin, halkovajan ja pinojen suojaaminen. Tässä olikin täysi työ, sillä kuumuus oli niin tukahduttava, että ruoho ja kasvavat puut kärventyivät monen kymmenen metrin päässä. Tapulin seiniin ja halkoihin ruiskutettiin aina vettä. Pappilan seinille oli asetettu suuria palopurjeita, joita pidettiin aina märkänä. Tallin katolla oli mies, joka käänsi vesisuihkun aina savuavaan kohtaan estääkseen katon syttymisen. Näin saatiin kirkon ympäristön rakennukset ja kellotapuli pelastetuiksi.

Kirkkoa ei voitu pelastaa, vaan se tuhoutui perustuksiaan myöten vajaassa kahdessa tunnissa. Kun taistelu tulta vastaan todettiin ylivoimaiseksi, keskityttiin irtaimen omaisuuden pelastamiseen.

Kirkko oli palanut, uuden suunnittelu käynnistyi

Kirkko oli palanut perustuksiaan myöten. Jo paloa seuranneena päivänä maanantaina, kokoontui kirkkoneuvosto pohtimaan syntynyttä tilannetta pastori Kaarlo Ristikankareen johdolla. Väliaikaiseksi kirkoksi valittiin Evankelisen Nuorisoliiton rukoushuone, jonka ikkunoihin Urho Lehtinen teki koristemaalauksia. Hän teki myös rukoushuoneen alttaritauluksi ehdotuksen, jota ei kuitenkaan hyväksytty.

Kirkkovaltuusto päätti 14.6.1925 uuden kirkon rakentamisesta edellisen paikalle. Rakennuslautakuntaan valittiin pastori Kaarlo Ristikankare, maanviljelijä Onni Hyppölä, kunnankirjuri Ali Keskinen, jalkinemestari Kalle Lindèll, maanviljelijä Joonas Nuoslahti, tirehtööri Teodor Nurmiranta, maanviljelijä Armas Raitio, Enok Sillvan ja Joonas Vuolle-Apiala sekä itseoikeutettuna kirkkoherra, lääninrovasti Johannes Hovilainen.

Asettaessaan kirkonrakennuslautakuntaa, oli kirkkovaltuusto jättänyt lautakunnan tehtäväksi uuden rakennettavan kirkon piirustusten hankkimisen siten, että kolme arkkitehtiä on kutsuttava kilpailemaan luonnosten laatimisesta tarkoitusta varten, joista luonnoksista sitten kirkkovaltuusto valitsee parhaaksi havaitsemansa yksityiskohtaisten piirustusten pohjaksi. Kullekin kilpailuun osaaottavalle arkkitehdille luvattiin palkkioksi 5000 mk.

Ne suuntaviivat, joiden mukaan uusi kirkko olisi rakennettava, oli seuraavanlaiset :

1. kirkko rakennetaan samalle paikalle, jossa palanut kirkkokin oli
2. piirustusten lähtökohdaksi on otettava palosta jäljellejäänyt kellotapuli
3. kirkon ulkoasun olisi oltava mahdollisimman tyylipuhdas
4. kirkkorakennukseen tulisi kuulua kirkkosali rippikoulu yms. tarvetta varten sekä vahtimestarin asunto ja halkosuoja, nämä kaikki mahdollisuuksien mukaan kivijalkaan
5. kirkon tulisi sisältä olla ylevä, juhlallinen ja hartautta herättävä tätä varten tarpeellisine lasimaalauksineen
6. kirkon akustiikan tulisi olla mahdollisimman hyvä
7. kirkossa tulisi olla kirkkokuoron tarpeita varten oleva urkuparveke , muita parvekkeita, mutta viimemainitut eivät olisi välttämättömiä
8. kirkon kuoripuolen tulisi olla tilava, muusta kirkosta eristetty ja ylempänä kirkon lattiaa
9. kirkkoon tulisi varata permantoistumapaikat 800 hengelle, kuitenkin niin, että käytävät tulisivat väljiksi ja etteivät istumapaikatkaan näyttäisi kovin ahtailta
10. kirkon kustannusarvio saisi päättyä korkeintaan 1.500.000 markkaan
11. kirkon rakennusaineen tulisi olla tulenkestävää

Rakennuslautakunta piti ensimmäisen kokouksensa Kelhän pappilassa 22.6.1925. Päätettiin pyytää kirkon luonnospiirustuksista kilpailemaan professori Armas Lindgren ja arkkitehti Kauno S. Kallio. Mikäli otetaan mukaan kolmas arkkitehti, niin rakennuslautakunta päätti sopia tästä heti sen jälkeen kun olisi saatu vastaus kahdelta nyt valitulta, suostuvatko nämä ottamaan tehtävän suorittaakseen.
Päätettiin myös lähettää molemmat puheenjohtajat sekä tirehtööri Teodor Nurmiranta ja Joonas Vuolle-Apiala tutustumaan uusimpiin kirkkorakennuksiin ja varsinkin niiden lämmityslaitteisiin ja parvekekysymyksiin.

Rakennuslautakunnan 7.7.1925 pidetyssä kokouksessa voitiin esittää prof. Armas Lindgrenin ja arkkitehti Kauno S. Kallion saapuneet vastaukset, että he suostuvat kilpailuun kirkon luonnospiirustuksista. Samassa kokouksessa rakennuslautakunta päätti, kun oli saatu tietää, että professori Eliel Saarinen oli tullut kotimaahan käymään Amerikasta, pyytää häntä kolmanneksi kilpailijaksi ja lähettää sihteeri Ali Keskinen "mieskohtaisesti" tätä pyyntöä esittämään. Esitettyyn pyyntöön Eliel Saarinen suostui, sillä hänellä oli ollut jo kauan halua saada piirtää joku maalaiskirkko, jos vaan kilpailuaika soveltuu hänelle sellaiseksi, että hän voi luonnokset laatia.

Myöhemmin kuitenkin luonnosten jättämisaikamäärä ei sopinut Eliel Saariselle ja hän kieltäytyi tehtävästä. Siltä varalta, että prof. Saarinen kieltäytyisi, rakennuslautakunta valitsi kolmanneksi kilpailijaksi arkkitehti Alvar Aallon Jyväskylästä. Aalto ilmoitti suostuvansa. Sittemmin kilpailuaikaa oli pidennettävä prof. Armas Lindgrenin loukkaannuttua tapaturmaisesti.

Rakennuslautakunnan 20.11.1925 pidetyssä kokouksessa esitettiin kaikilta kolmelta kilpailuun pyydetyltä saapuneet kilpailuluonnospiirustukset. Luonnoksista Armas Lindgrenin ja Kauno S. Kallion piirustukset olivat ristikirkkotyylisiä ja Alvar Aallon nk. basilikamuotoinen. Saadakseen piirustusluonnoksista asiantuntijalausunnon niiden taiteellisuudesta kuin arkkitehtoonisesta arvosta ja pätevän vertailun niiden suhteen toisiinsa, rakennuslautakunta päätti pyytää professori Carolus Lindbergiä ja arkkitehti K.N.Borgia tällaista lausuntoa antamaan. Lausunto annettiin ja esitettiin rakennuslautakunnan kokouksessa 29.1.1926. Piirustukset olivat myös yleisön nähtävänä ja asiantuntijoiden lausunto julkaistiin myös sanomalehdissä.

Rakennuslautakunta päätti 19.2.1926 kokouksessaan ehdottaa Jämsän lisätylle kirkkovaltuustolle, että Jämsän kirkon piirustukset tilattaisiin arkkitehti Kauno S. Kalliolta. Kalliolta pyydettiin kuitenkin vielä lausunto rakennuskustannuksista ennen kirkkovaltuustolle esittämistä. Eräät rakennuslautakunnan jäsenet olivat tässä kokouksessa kuitenkin sitä mieltä, että kaikille kolmelle kilpailevalle arkkitehdille olisi annettava tilaisuus vielä luonnostensa kehittämiseen, jonka jälkeen vasta olisi päätetty, minkä luonnoksen mukaan kirkko ehdotetaan rakennettavaksi.

Rakennuslautakunta kokoontui vielä kaksi kertaa ja Kallio oli näissä läsnä ja he harkiten tulivat siihen tulokseen, että ehdottavat kirkkovaltuustolle Kallion suunnitelmaa. Asia esitettiin lisätylle kirkkovaltuustolle, mutta sepä päättikin antaa vielä ennen asian lopullista päättämistä kaikille uuden kirkon piirustuskilpailuun osallistuneille tilaisuuden kehittää piirustuksiaan saman vuoden kesäkuun 1. päivään mennessä, mikäli arkkitehdit sitä halusivat. Ehdokkaista Alvar Aalto ilmoitti käyttävänsä tilaisuutta hyväkseen, Kauno Kallio ei sanonut haluavansa tehdä luonnoksiinsa muita muutoksia, kuin mitä oli jo suullisesti ilmoittanut tekevänsä. Armas Lindgren ei sitä vastoin vastannut kirjeeseen lainkaan. Näin ollen kirkon suunnittelun "loppumetreillä" olivat enää Kauno S. Kallio ja Alvar Aalto.

Määräaika lopullisille piirustuksille umpeutui ja rakennuslautakunta tutustui uusiin piirustuksiin 7.6.1926 ja päätti tällöin yksimielisesti ehdottaa lisätylle kirkkovaltuustolle, että kirkko rakennettaisiin Kauno S. Kallion jättämien C-piirustusten mukaan. Lisätty kirkkovaltuusto hyväksyi tämän ehdotuksen 20.6.1926 yksimielisesti.

Näin Jämsän nykyisen kirkon rakentaminen oli saanut ensimmäisen askeleen.

Rakennusmestari John Malmberg tarjosi alimman urakkatarjouksen ja hänen kanssaan tehtiin sopimus kirkon rakentamisesta. Kirkon rakentamiseen liittyvät sopimukset allekirjoitettiin 25.5.1927 siis melkein päivälleen kaksi vuotta edellisen kirkon palosta.

Valvovaksi rakennusmestariksi valittiin rakennusmestari Simo Valtonen Tampereelta. Valtonen astui toimeensa 1.10.1927, jolloin myös rakennustyöt varsinaisesti alkoivat.
Rakennustyöt kulkivat tämän jälkeen hiljalleen eteenpäin. Kirkon peruskivi laskettiin juhlallisin menoin 21.5.1928 eli noin vuosi urakkasopimusten allekirjoittamisesta.

Yksityiskohtana mainittakoon, että huipputornin risti kohotettiin 17.1.1929.
Harjannostajaisia pidettiin Salokorven kahvilassa 10.1.1929, johon kerääntyivät kirkontyössä silloin olleet rakennusmiehet, urakoitsija ja johtava rakennusmestari, rakennuslautakunnan puheenjohtaja, sihteeri ja eräitä jäseniä.

Kirkon lopputarkastus suoritettiin 16.9.1929, jolloin kirkko samalla otettiin urakoitsijalta seurakunnan haltuun. Muutamia viimeistelytöitä oli tällöin vielä suorittamatta.

Kirkon juhlallinen vihkiminen toimitettiin 29.9.1929.

Kun uutta kirkko suunniteltiin, olivat Koskenpää ja Jämsänkoski jo eronneet omiksi seurakunnikseen. Uuden kirkon tilantarve ei ollutkaan enää niin suuri. Jämsän nykyisestä kirkosta tehtiin siten edellistä pienempi.

NYKYINEN KIRKKO

Jämsän kuudes kirkko vihittiin 29.9.1929.

Kirkosta tuli tornillinen ristikirkko, 20-luvun klassismia edustava kivikirkko. Se on rakennettu tiilestä, rapattu ja maalattu valkoiseksi. Kirkkoon mahtuu väkeä n. 900 henkeä.

Uuden kivikirkon peruskiveen laati jämsäläistaiteilija Eemil Marelius tekstin. Hän oli toiminut myös rovasti Saloniuksen aikana asiantuntijana kirkkomuseota perustettaessa ja suunnitteli pappilan puutarhan ja puistokäytävät.

Tässä teksti, joka on nykyisen Jämsän kirkon peruskivessä.
"Tämän bergamentin tuleville lukijoille ilmoitetaan, että toukokuun 21. päivänä v. 1928 filosofian tohtori, Lauri Kristian Relanderin ollessa tasavallan presidenttinä, pastori Al. Kukkosen opetusministerinä, jumaluusopin tohtori Jaakko Gummeruksen Tampereen hiippakunnan piispana, lääninrovasti Johannes Hovilaisen Jämsän seurakunnan kirkkoherrana ja pastori Kaarlo Ristikankareen kappalaisena, laskettiin tämän arkkitehti Kauno S. Kallion piirustusten mukaan rakennusmestari John Malmbergin rakennuttaman Jämsän kirkon peruskivi. Lukkarinurkurina oli director cantus Teodor Nurmiranta, suntiona Nestor Salminen, hautausmaan

vartijana sekä kellonsoittajana Aleksanteri Mäkinen ja kirkkohallintokunnan puheenjohtajana Juhani Kalliokoski.

Kirkon vihkitilaisuuteen saapui Sähkösanoma 28.9.1929 Hämeenlinnasta:
"Onnittelemme Jämsän seurakuntaa sen saadessa upean pyhäkön. Suokoon Jumala sen säilyvän kautta vuosisatain sinä paikkana johon seurakuntalaiset voivat kokoontua Häntä kunnioittamaan ja jossa hengellinen valo ja rauha alituiseen säteilisi ihmismieliin".

Kirkko maalattiin v. 1968 uudestaan. Taiteilija Lehtinen oli silloinkin valikoimassa kirkon sisävärit.

Vuosina 1976-77 louhittiin kalliosta lisätilaa kerhohuoneita ja suntion asunnon suurentamista varten arkkitehti Antti Eskelisen suunnitelman pohjalta.

Kirkko saneerattiin ulkoa kesällä 1994 ja sisäremontti, jonka yhteydessä rakennettiin mm. lehterit, valmistui jouluksi 1995.

Urut

Kirkon 26- kertaiset urkujen rakentaja on Kangasalan urkutehdas ja ne on otettu käyttöön v. 1937

Alttaritaulu

Kirkon alttaritaulu on varatuomari Berndt Abraham Godenhjelmin (k. vuonna 1881) maalaama ja on kaksiosainen, yläosa esittää Jeesuksen kirkastumista ja alaosa Herran pyhän ehtoollisen asettamista. Taulu on valmistunut v. 1848 tai 1849.

Suomessa 1800-luvun jälkipuolen merkittävimpiin alttarimaalausten tekijöihin kuuluva Godenhjelm maalasi urallaan kaikkiaan kolmisenkymmentä alttaritaulua. Kuusi niistä kertoo Kirkastusvuoren tapahtumista. Ensimmäinen taulu lähti kauas Alaskan Sitkaan, toinen Loviisaan, kolmas Jämsään, neljäs Sortavalaan, viides Ikaalisiin ja kuudes Hirvensalmelle. Nyt tämä Alaskaan mennyt taulu palasi Suomeen v. 2001 konservoitavaksi.

Jyväskylän yliopiston taidehistorian professori Heikki Hanka:
" Alttarimaalauksen Godenhjelmiltä tilasi Jämsän kirkkoherra Gustava Magnus Nordström. Kirkon korjauksen yhteydessä hän halusi sisämaalausten ja koristelujen tekijöiksi alansa mestareita".
Kirkkoherra sai aikeilleen pitäjänkokouksen suostumuksen. Alttarimaalauksen haki taiteilijalta Pietarista kirkkoväärti Karl Hinkkala.

Alttaritaulun yläosa: Tapahtumia on kuvattu Luukkaan evankeliumin 9. luvussa. Jeesus kiipesi kolmen opetuslapsensa, Johanneksen, Pietarin ja Jaakobin kanssa vuorelle rukoilemaan. Kesken

rukouksen Jeesuksen kasvot muuttuivat ja vaatteet sädehtivät kirkkaina. Mooses ja Elia ilmestyivät paikalle ja alkoivat keskustella Jeesuksen kanssa.
Vaikutteita tauluunsa Godenhjelm tai Vatikaanissa sijaitsevasta Rafaelin kuuluisasta maalauksesta.

Tämä alttaritaulu siis saatiin pelastettua vanhan kirkon tulipalosta. Taulu puhdistettiin viimeksi nykyisen kirkon remontin yhteydessä 1995, jolloin se sai myös uudet kehykset.

Kirkkotekstiilit

Kirkkotekstiilit pääosin ovat jämsäläislähtöisen Terttu Hassin käsialaa.

Kirkon esineistöä

Alttarilla on 13-haarainen kynttilänjalka, jossa on kirjoitus: "Annettu Jämsän miehildä heidän tultua sodasta v. 1790".

Ristiinnaulittua esittävä puinen veistos on peräisin keskiajalta, jostakin Keski-Euroopan maasta. Sen alapuolella on näköispainos ensimmäisestä suomenkielisestä koko raamatusta v. 1642 (näköispainos v. 1942) .

Kastemalja on Sammallahden Mieslaulajien Vihtorien lahjoittama. Yksityiset seurakuntalaiset ovat lahjoittaneet ehtoollispikarit ja Hopsun maatalousnaiset vihkiryijyn. Jämsän Säästöpankki lahjoitti virsikirjat.

Koristemaalaukset

Urho Lehtinen laati kirkon väritys- ja koristemaalaussuunnitelman yhdessä kirkon suunnittelijan, Kauno S. Kallion kanssa. Taiteellisen työn hän teki yksin. Lisäksi hän valvoi kirkon muun maalaustyön sekä sisä- että ulkopuolella.

Malleissa on taiteilija itse ja hänen vaimonsa Hilja Lehtinen Mariana. Myös muita jämsäläisiä on mukana, mm. kunnallisneuvos Armas Raitio, rovasti Kaarlo Ristikankare ja kunnankirjuri Ali Keskinen.. Kirkon ikkunoissa oleva koristeornamentti, tähkän ja ohdakkeen vaihtelu, kuvaa taistelevaa seurakuntaa (sota, kilvoitus, vaiva ja työ) ja ikkunan yläosa iankaikkista elämää, josta ovat murheet pois. Koristeornamentti on arkkitehti Kauno S. Kallion suunnittelema

SAARNATUOLIN MAALAUKSET

Saarnatuolin peileihin Urho Lehtinen on maalannut Ilmestyskirjaan liittyvät kuvat. Saarnatuolissa on kaksi isompaa pääpeiliä ja kolme pienempää välipeiliä, jotka yhdessä muodostavat ehjän kokonaisuuden. Kuoriin päin olevassa pääpeilissä on Ikuisuuden enkeli ja kirkkoon päin olevassa Jumalan tuomiota niittävä enkeli.

Välipeilien ornamenttien symboliset aiheet ovat lehteriltä päin katsottuina sauva ja ohdake, sydän ja enkelin siivet sekä tähkä (nisu) ja ohdake. Tekotavaltaan maalaukset ovat öljymaalauksia. Maalaukset ovat selvästi esittäviä ja realistisia. Niissä kuvattavat tapahtumat ja henkilöt ovat helposti tunnistettavissa. Muodot ovat pehmeät ja koristeelliset.

Ikuisuuden enkeli

Maalaus esittää köyhää ihmisparia, joka vastaanottaa enkeliltä iankaikkisuuden evankeliumin. Taustalla on hedelmiä täynnä oleva lehtevä elämänpuu. Aiheen lähtökohta on Ilmestyskirjasta, jonka luku ja jae on merkitty maalauksen alle saarnatuolin alaosaan. Ilm. 14.6

Jumalan tuomiota niittävä enkeli

Maalaus esittää kuuroa ja sokeaa ihmisparia, joka ei huomaa yläpuolellaan olevaa viikatetta pitävän enkelin muodossa tulevaa kuolemanvaaraa. Taustalla tuli hävittää puun, jonka juuret ovat heikosti kiinni maassa. Aiheen lähtökohta on Ilmestyskirjasta, joka luku ja jae on merkitty maalauksen alle saarnatuolin alaosaan (Ilm. 14:19)

URKULEHTERIN MAALAUKSET

Kirkon urkulehterin kaiteeseen Urho Lehtinen on maalannut raamatunhistorian aiheita ja kristillisiä symboleita esittävät kuvapeilit. Aluksi hän suunnittelu myös lehteriin ihmisen elämään liittyviä aiheita, mutta arkkitehti Kauno S. Kallo ja pastori Kaarlo Ristikankare pitivät raamatunhistorian kuvia parempina. Lehterin maalausten henkilöiden mallina on taiteilijalla ollut kirkon työmiehiä.

Raamatunhistoriaan liittyviä maalauksia on seitsemän.
Vasemmalta oikealle: Nooan uhri, Korpivaellus, Daavidin voitelu, Jeesuksen ylösnousemus, Jeesus parantaa sairaan, Jeesus 12-vuotiaana temppelissä ja Ilmestys Marialle. Henkilöt on kuvattu hyvin suurpiirteisesti, hieman kömpelosti ja massiivisesti.

Nooan uhri
Maalaus esittää Nooaa ja hänen vaimoaan uhraamassa polvillaan alttarin ääressä Herralle, koska he ovat pelastuneet vedenpaisumuksesta. Alttarista kohoava tulenliekki symboloi puhdistautumista. Taempana näkyvät vene ja talo esittävät Nooan arkkia, joka pysähtyi vuoren päälle. Sateenkaari on merkkinä siitä liitosta, jonka Jumala teki Nooan ja hänen jälkeläistensä kanssa. Aiheen lähtökohta on Ensimmäisestä Mooseksen kirjasta, 1 Moos. 8:20

Korpivaellus
Maalaus esittää käärmeen ylentämistä korvessa. Oikeanpuoleinen mies on Mooses, joka teki vaskikäärmeen ja pani sen tangon päähän. Muut kolme henkilöä ovat niitä, joita käärme on purrut. Oikealla olevat naiset ovat eloon jäädäkseen kohottaneet katseensa ja kätensä käärmettä kohti; maassa makaava mies ei ole vielä jaksanut. Aiheen lähtökohta on Neljännestä Mooseksen kirjasta, 4. Moos. 21.8-9.

Daavidin voitelu
Maalaus esittää Daavidin voitelua. Oikealla on Samuel, joka öljysarvella voitelee paimenessa olleen Daavid-nuorukaisen kuninkaaksi. Taustalla näkyvä paimen on Daavidin veli. Tapahtuma on sijoitettu jämsäläiseen järvi- ja metsämaisemaa. Aiheen lähtökohta on Ensimmäisestä Samuelin kirjasta, 1 Sam. 16:13.

Jeesuksen ylösnousemus
Maalaus esittää Jeesusta ylösnousemuksen aamuna käärinliina kädessään. Vasemmanpuoleinen kallio ja risti kuvaavat edellisen päivän tapahtumia, Jeesuksen ristiinnaulitsemista ja oikealla oleva avonainen hautakammio Jeesuksen ylösnousemista. Taustalla näkyvä valo osoittaa aamun sarastusta. Aiheen lähtökohta on esimerkiksi Markuksen evankeliumista, Mark. 16: 2-4

Jeesus parantaa sairaan
Maalaus esittää Jeesusta parantamassa sokeaa miestä, joka istuu vasemmalla tien varressa. Hän saa näkönsä takaisin, kun oikealla oleva Jeesus koskettaa kädellään hänen silmiään. Tapahtuma on sijoitettu jämsäläiseen maisemaan, joki kuvaa Jämsän jokea. Aiheen lähtökohta voisi olla Johanneksen evankeliumista.

Jeesus 12-vuotiaana temppelissä
Urho Lehtinen valittiin suorittamaan uuden kirkon koristemaalauksia arkkitehti Kauno S. Kallion suosituksesta ja kirkon rakennuslautakunnan yksimielisestä pyynnöstä. Lehtinen työskenteli kirkossa kuuden kuukauden ajan vuoden 1929 huhtikuusta syyskuuhun.

Maalaus esittää Jeesusta 12-vuotiaana temppelissä. Vaaleapukuinen Jeesus istuu oikealla kuunnellen edessään olevaa kahta tummapukuista opettajaa. Vasemmalla oleva oviaukko kuvaa temppeliä ja ylhäällä oikealla on palava lamppu viisauden symbolina. Aiheen lähtö on Luukkaan evankeliumista, Luuk. 2: 46

Ilmestys Marialle
Maalaus esittää enkelin ilmestymistä Marialle. Enkeli kertoo eteensä polvistuneelle Marialle, että hänestä on tuleva Jeesuksen äiti. Enkelin kädessä oleva lilja symboloi puhtautta, seinällä palava kynttilä Kristusta ja kynttilän taustalla oleva sydän rakkautta. Aiheen lähtökohta on Luukkaan evankeliumista, Luuk. 1: 30-31.

KRISTILLISET SYMBOLIT

Kristillisiä symboleja esittävät koristemaalaukset on sijoitettu kahdeksankulmaisiin peileihin edellä mainittujen maalausten väleihin. Niitä on yhteensä kuusi ja ne ovat öljyvärimaalauksia. Kullanväriset symbolit on maalattu vihertävänharmaalla marmoroidulle taustalle vihertävien elämänpuun oksien väliin. Symboleissa on alfa ja omega, kalkki ja risti, harppu ja kyyhkynen, kynttilä, kalkki ja Kristuksen monogrammi, sydän ja palava liekki sekä kyyhkynen ja pallo.

Symbolit

Alfa ja Omega
Kalkki ja risti
Harppu ja kyyhkynen
Kynttilä, kalkki ja Kristuksen monogrammi
Sydän ja palava liekki
Kyyhkynen ja pallo

KASTEKAPPELIN MAALAUKSET

Kastekappelin ikkunaholvit Urho Lehtinen on kuvittanut Jeesuksen elämään liittyvillä maalauksilla. Aluksi hän suunnitteli siihen ihmisen elämäntiehen liittyviä kuva-aiheita, mutta arkkitehti Kauno S. Kallio oli sitä mieltä, että Jeesuksen elämästä kertovat maalaukset sopivat siihen paremmin.

Kastekappelin maalauksia on kaikkiaan yhdeksän ja ne muodostavat yhtenäisen kuvasarjan. Seitsemän metriä korkean ikkunan kummallakin puolella on neljä maalausta ja ylhäällä kaaressa yksi. Maalaukset on tehty huhti-syyskuun välisenä aikana v. 1929. Tekotavaltaan maalaukset ovat harjasiveltimellä kuivalle pinnalle maalattuja kalkkimaalauksia. Niiden koko on n. 114x 102 cm. Työt ovat selvästi esittäviä ja suurpiirteisen realistisia. Niissä kuvattavat tapahtumat ja henkilöt ovat helposti tunnistettavissa. Maalaukset on erotettu toisistaan geometrisen tyyliltään klassisen ornamentin avulla, jonka jokaisella ulkosivulla on lehtiaihe. Kasvi kuvaa Lehtisen mukaan elävää toimintaa, kuten Jeesuksen elämästä kertovat maalauksetkin.

Vasemmalla alhaalta päin katsottuna: Jeesuksen syntymä, kaste, Jeesus siunaa lapsia sekä Jeesus ja Maria Magdaleena.

Oikealla puolella: Itämaan tietäjät, pako Egyptiin, Hyvä Paimen ja Jeesus ilmestyy kahdelle opetuslapselle Emmauksen tiellä.

Kaaressa oleva maalaus on enkeliaiheinen.

Jeesuksen syntymä
Vasemmalla istuu Maria pitäen sylissään Jeesus-lasta. Oikealla seisoo Joosef heitä katsellen. Keskellä on kaksi paimenta, jotka ovat tulossa katsomaan Jeesusta. Henkilöryhmän yläpuolella oleva katos kuvaa tallia, jonka katolla olevat kyyhkyset symboloivat Pyhä Henkeä. Ylhäällä näkyvä tähti kertoo Jeesuksen syntymästä ja ohjaa paimenia. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo. Marian mallina on maalauksessa ollut rva Hilja Lehtinen ja toisen paimenen mallina luultavasti taiteilija itse. Aiheen lähtökohta on Luukkaan evankeliumi. Luuk. 2.15-16

Kaste
Johannes Kastaja kastaa Jeesusta. Oikealla seisoo kamelinkarvaisiin vaatteisiin pukeutunut Johannes Kastaja. Hän pitää oikealla kädellään kastemaljaa Jeesuksen yllä, joka seisoo Jordan-virrassa. Taustalla virtaava vesi kuvaa elämänveden lähdettä ja miesten päällä lentävä kyyhkynen symboloi Pyhää henkeä. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo.
Aiheen lähtökohta on Luukkaan evankeliumista Luuk. 3: 21-22.

Jeesus siunaa lapsia
Keskellä istuu Jeesus, joka siunaa oikealla kädellään hänelle leikkihevostaan näyttävää poikaa. Tämän maassa istuva vanhempi sisar seuraa tapahtumaa. Oikeassa reunassa kukkiva ruusupensas symboloi elämänpuuta. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo. Aiheen lähtökohta voisi olla Matteuksen evankeliumista, Matt. 19:13-15.

Jeesus ja Maria Magdaleena
Maalaus esittää Jeesuksen ilmestymistä Maria Magdaleenalle ylösnousemuksen jälkeisenä aamuna. Vasemmalla oleva Maria Magdaleena on polvistunut ylösnousseen Jeesuksen eteen. Marian takana näkyy Jeesuksen hautakammio ja sen oviaukko. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo. Maria Magdaleenan mallina on ollut hammaslääkäri Taina Auvinen (myöhemmin Valtonen). Aiheen lähtökohta voisi olla Markuksen evankeliumista, Mark. 16:9

Itämaan tietäjät (Kuninkaitten kumarrus)
Maalaus esittää Itämaan tietäjien tuloa Marian ja Jeesus-lapsen luo. Vasemmalla istuva Maria pitää sylissään Jeesusta. Heidän edessään on kolme Itämaan tietäjää. Oikeanpuoleisen tietäjän kädessä on suitsutusastia, jossa olevat liekki ja sydän kuvaavat Pyhää Henkeä ja rakkautta. Vasemmanpuoleisen tietäjän kädessä on kultainen kruunu. Henkilöryhmän yläpuolella oleva katos kuvaa tallia, jonka katolla olevat kyyhkyset symboloivat Pyhää Henkeä. Yläosan tähti kertoo Jeesuksen syntymästä. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo. Marian mallina on maalauksessa ollut Hilja Lehtinen sekä Itämaan tietäjien malleina kunnallisneuvos Armas Raitio (oikealla) rovasti Kaarlo Ristikankare vasemmalla ja kunnankirjuri Ali Keskinen keskellä. Aiheen lähtökohta on Matteuksen evankeliumista, Matt. 2:11.

Pako Egyptiin
Maalaus esittää Joosefin, Marian ja Jeesus-lapsen pakoa Egyptiin. Maria istuu aasin selässä Jeesus sylissään. Taempana kävelevä Joosef kantaa olallaan sauvansa päässä matkatavaroitaan. Taustalla oleva pyramidi symboloi Egyptiä. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo. Marian mallina on ollut rva Hilja Lehtinen. Aiheen lähtökohta on Matteuksen evankeliumista, Matt. 2: 13-15

Hyvä Paimen
Maalaus esittää Jeesuksen vertausta hyvästä paimenesta. Etualalla on Jeesus, joka pitää sylissään erämaasta pelastamaansa karitsaa. Jeesuksen vieressä oikealla on emälammas. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo. Maalauksen tarkoituksena on kuvata Jeesuksen holhoavaa olemusta. Aiheen lähtökohta voisi olla Luukkaan evankeliumista, Joh. 10. 14-15.

Jeesus ilmestyy kahdelle opetuslapselle Emmauksen tiellä
Maalaus esittää Jeesuksen ilmestymistä kahdelle opetuslapselle ylösnousemuksen jälkeen Emmaukseen johtavalla tiellä. Keskellä on Jeesus ja hänen molemmilla puolillaan opetuslapset, joista toisella on paimenen sauva. Taustalla näkyvä kylä on ilmeisesti Emmaus. Ylhäältä kaaresta säteilee korkeuden valo. Vaalean kiharatukkaisen opetuslapsen mallina on ollut kirkon rakennustöiden valvoja rakennusmestari Simo Valtonen. Aiheen lähtökohta on Luukkaan evankeliumista, Luuk. 24: 13-15.

Kaaressa oleva maalaus
Kaaren laella on ympyräsommitelma, josta lähtee laen kummallekin puolelle vinottaisia viivoja. Ympyrä kuvaa ikuisuuden rengasta, josta säteilee korkeuden valo. Aihe on sama, joka on toistunut kaikissa edellä mainituissa maalauksissa.

Ympyrän molemmilla puolilla on kaksi enkeliaiheista sommitelmaa. Enkelit ovat lähes symmetrisiä. Vasemmanpuoleisen enkelin kädessä on kalkki. Enkelin alapuolella on hauta ja sen päällä risti. Ristin juuressa on orjantappura ja sydän. Maalaus esittää Jeesuksen ristiinnaulitsemista: risti ja kalkki kuvaavat sovitusta, sydän rakkautta.

Oikeanpuoleisen enkelin kädessä on seppele, joka kuvaa voiton seppelettä. Enkelin alapuolella on toinen enkeli istumassa avonaisen haudan oviaukon suussa. Maalaus esittää Jeesuksen ylösnousemista. Aiheen lähtökohta on Matteuksen evankeliumista, Matt. 28:2-3.

KASTETEOS "VENE"

Kasteen muistamisen sunnuntaina 8.1.2017 julkistettiin kaikissa alueseurakunnissa nk. Kasteteokset. Jämsän kirkossa se oli "Vene".
Jämsän kirkon kasteveneessä seilaavat kalenterivuoden aikana Jämsän alueseurakunnassa kastetut lapset turvallisesti Jeesuksen seurassa. Matkaaja astuu veneeseen, kun hänen nimensä luetaan jumalanpalveluksessa ja hänen puolestaan rukoillaan.
Laiva on vanha vertauskuva seurakunnasta eli kirkosta, jota Kristus ohjaa. Kirkkolaivan mastona on risti: pelastus on ristin varassa, ja Kristus on mukana kirkkonsa elämässä, viemässä sitä taivasta kohti. Laivan purje ilmaisee uskoa.

Kirkot on Suomessa mieluusti rakennettu vesireittien varrelle. Niinpä Jämsässäkin jo ensimmäinen kirkko ilmeisesti sijaitsi joen töyräällä. Jämsänjoki virtaa myös aivan lähellä nykyistä, vuonna 1929 valmistunutta kirkkoa. Kirkkoon ei veneellä enää tulla, mutta vesi ja veneily ovat yhä lähellä monen jämsäläisen sydäntä

VENE
Valmistaja: Puusuutari Jari Tihilä Ky
Otettiin käyttöön 8.1.2017

ÄITI-PATSAS

Kauppias Aarne Liukkosen aloitteesta ja rahallisen tuen avulla Vanhan Jämsän Kotiseutuyhdistys pystytti 4.9.1966 patsaan "Esiäitien muistolle" Jämsän kirkonmäelle kirkon ja kellotapulin vierelle. Patsaan suunnittelija on Aarre Aaltonen.
Patsas kukitetaan aina äitienpäivänä.
Patsaan 50-vuotisjuhlaa vietettiin kesällä 2016.

SANKARIHAUTAUSMAA

Sankarihautausmaalle on haudattu yhteensä 167 talvi- ja jatkosodassa kuollutta sankarivainajaa.
Sankarihautausmaalla on myös 1800-luvulta peräisin olevia siviilihautoja.